

Cursul de scrimă este la fel de important ca și celelalte discipline

Al. Andrișoiu

O ZI LA INSTITUTUL DE ARTĂ TEATRALĂ „I. L. CARAGIALE“

Am intrat, la întâmplare, în una din sălile Institutului și am dat peste o scenă minuscule, cu decoruri și cortină, cu sufler și actori, cu regizor, dar fără public. Studenții repetau o piesă și, nevoind să-i stînjenesc, am intrat în sala vecină. Dar și aici, prezența mea era inoportună: pe o altă scenă, alți studenți aveau aceeași îndeletnicire pasionată. Rînd pe rînd, bătînd la uși diferite, am dat peste același tablou, încît plasîndu-mă la mijlocul coridorului, într-un presupus focar acustic, distingeam destul de limpede numeroase replici, unele prompte, altele șovăite, în funcție de felul în care studenții respectivi și-au învățat sau și-au... uitat rolurile. Erau replici din care puteai reconstitui istoria teatrului universal, de la Euripide la Maiakovski, pînă la Mirodan al nostru. Ecourile se suprapuneau, dînd impresia unei dulci limbuții melodioase și reconfortante, în care timbrele vocilor se armonizau aidoma unui recital bine alcătuit. Mi se părea că întreg Institutul e un teatru imens, cu zeci de scene, cu sute de actori și cu un repertoriu deosebit de bogat, dar cu un singur spectator izolat în mijlocul coridorului pustiu și nevoit să asculte întregul tumult din sălile experimentale.

Și totuși cîtă muncă și cîte strădănii împînzesc drumul anevoios de la studentul anonim de astăzi la actorul aplaudat de mâine și cîte fire subtile leagă sce-

nele marilor teatre de aceste podiumuri simple, metamorfozate ad-hoc, după necesitățile zilei și luminat de niște becuri obișnuite care se căznesc să înlocuiască rampa.

Aici, în Institutul de pe splaiul Dîmboviței totul începe de la elementele primordiale, așa cum fraza cea mai desăvîrșită a romancierului celebru are, la sursă, literele din abecedar. Și, trebuie spus de la bun început, abecedarul artei actoricești și cinematografice e anevoios, mult mai anevoios decît cele cîteva sute de hieroglife ale unui alfabet oriental. Studentul care, de obicei, se visează celebru încă înainte de examenul de admitere (ba uneori se și crede celebru), trece prin cei cinci ani de studiu ca prin cinci purgatorii hotărîtoare, învățînd, rînd pe rînd, să citească cu subtext, să filozofeze, să gîndească artistic, să cînte, să danseze, să se miște, să fugă, să salte, să rîdă, să suspine, să se bată cu floreta și... să interpreteze.

Faptul că avem astăzi un Institut de Teatru și Cinematografie care poartă numele marelui Caragiale ține de întregul proces al revoluției culturale din patria noastră, ține de grija pe care partidul și guvernul o manifestă față de artă și de creatorii ei. Se poate vorbi de o adevărată înobilare a artelor și de o prețuire a lor, superioară chiar față de cele mai clasice momente de înflorire, pe care ele le-au cunoscut în decursul istoriei. Strălucirea de la Versailles era o țîfnă împăratească a regelui care se numea, fără pic de jenă, „regele soare“, iar mecenatele antice sau romantice erau un lustru ostentat pe care și-l însușeau persoanele avute. Grija manifestată în țările socialiste față de artă și artiști rămîne cel mai înalt și mai nobil mecenat din istoria omenirii.

Să revenim la Institut și să-i povestim, în linii mari, biografia.

Anul acesta se împlinesc 125 de ani de la înființarea primei forme de învățămînt teatral. Ca appendice al Filarmonicii, clasa de actori de odinioară lăsa meșterugul ca moștenire precum alchimiștii medievali, numai în principiu (urmînd

Maestrul Ion Șaighian în mijlocul studenților săi

ca ucenicii să caute singuri aurul). Conservatorul de mai târziu respecta tradiția: teatrul se învăța alături de muzică, de parcă actorul, vrînd nevrînd, trebuia să se pregătească pentru operă.

Reforma învățămîntului a tras hotarele de distincție între laturile specifice ale celor două arte. Atunci, în 1949, s-a născut Institutul de Teatru, avînd, separat, o secție de cinematografie. Experiența a arătat însă că actorul de cinema și cel de teatru sînt, în fond, o singură persoană așa că acest dualism se vădea de prisos. În 1954 s-a săvîrșit apropierea dintre teatru și cinematografie, și, de atunci, Institutul funcționează în această ipostază.

Institutul I. L. Caragiale nu sălășluiește într-o clădire model al cărei stil arhitectonic să te uimească încă de la poartă. Nici un fast nu îmbracă interioarele, în care studenții „se produc” pe modestele scene. Socotesc că această simplitate e binevenită și influențează în mod fericit clima și starea de spirit a viitorului actor. O anume superficialitate îi îmbie pe unii studenți la artificiu, la pompozități. Se poartă plete și se face abuz de îmbrăcăminte excentrică. Cusurul acesta capitulează pe zi ce trece. Mediul Institutului îmbie la o eleganță reținută și la sobrie-

tate. Aș putea spune că încăperile și culoarele Institutului au, mai degrabă, o atmosferă de caldă intimitate, trezind încredere în sine și îmbiind la prietenie. Pe culoare, în pauze, am întâlnit perechi și grupuri. Pretutindenii solitudinile sînt rare, aidoma cometelor cu coadă. Prietenia e încă de pe acum necesară viitorilor actori care, cunoscîndu-se îndeaproape, vor putea juca pe scenă cu mai multă dezinvoltură, completîndu-se și întregindu-se.

Pe culoarul administrației și rectoratului, tablourile artiștilor poporului stau ca un îndemn și ca un exemplu în fața învățăceilor. O ușă capitonată dă în sala profesorilor și, de acolo, în odaia rectorului. Aici te întâmpină o figură blajină, sadovenian de moldovenească, respirînd bunătate și mărinimie; părul cărunt ca de zăpadă alpină, care la unii maeștri denotă austeritate și distanță, se intimizează, simbolizînd sociabilitate și liniște; obraji rumeni trădează, pe lingă sănătatea fizică, o netulburată sănătate morală. Dacă n-aș aminti numele fericitului posesor al acestor și al altor multe calități omenesti, ați recunoaște totuși că e vorba de binecunoscutul prieten al spectatorilor, Costache Antoniu. Caragiale l-ar îmbrățișa, cu recunoștință.

Iată, așadar, centrul micului univers al Institutului, meridianul numărul unu, în funcție de care se desfășoară întregul program.

Să deschidem ușa, să urcăm scările pînă la etajul patru, apoi să deschidem o altă ușă... să ascultăm. E prima lecție pe care reporterul, devenind și el pentru un moment student la arta dramatică, o ascultă cu atenție, alături de colegii din anul II. Nu știu dacă ceea ce vă voi spune jignește sau nu mîndria studenților din ceilalți ani, dar mi s-a spus că anul II este fruntaș în toate ramurile, de la disciplină pînă la învățămînt. Constatarea mea a dus tot spre această concluzie.

Sîntem la o lecție de marxism-leninism și, înainte de-a începe lecția, se simte nevoia unor premise teoretice. Iată-le :

O experiență tristă ne-a pus, deseori, în fața unor actori deosebit de dotați, dar incuți pînă la refuz. Astăzi, cînd exigențele artistice ale publicului spectator cresc necontenit și cînd gustul spectatorilor s-a lărgit contopindu-se cu noțiunea de masă, actorul are datoria sacră de a se prezenta pe scenă cu un talent ajutat de o cultură masivă și bine asimilată.

Am intrat deci la lecția de marxism a profesorului Marcel Breazu.

Mă bucură că, de la bun început, dau peste un profesor care leagă organic (fără tributul unor artificii) problemele filozofice ale marxism-leninismului de specificul artei actoricești. Exemplele se dau, cu precădere, din lumea artelor. Lecția (*Materie și conștiință*) este firesc actualizată prin referiri documentate la revizionisții contemporani, glasul profesorului căpătînd patos și combătînd cu pasiune toate încercările de răstălmăcire a ideologiei noastre.

Lecțiile de filozofie sînt uneori — de ce n-am recunoaște-o ? — stereotipe și cenușii. Cusurul ține de spiritul pedagogic al profesorului. Sînt fericit că am fost scutit de această neplăcere la cursul profesorului Marcel Breazu și că am trăit, ca un veritabil student, clipe de veritabilă ucenicie în știința înțelepciunii.

Dar lecțiile sînt drămuite de ceasornicul așezat pe catedră și la un „momento” al clopoțelului. studenții își schimbă caietele și maculatoarele. Oare cu ce destinație ? Coridoarele sînt, de obicei, crainicii viitoarelor lecții, așa că cel mai nimerit lucru ar fi să se profite de acest orar ambulant. Și într-adevăr, așa e.

Pe coridoare, se discută tot mai mult despre un seminar model. Profesori — în frunte cu rectorul — veneau să asiste la această oră exemplară de dezbateri a problemelor de estetică. De data aceasta se afla la catedră un tînăr, Ion Toboșaru.

Dacă ar fi trăit în antichitate, Ion Toboșaru ar fi poposit sub porticurile Atenei în pleiada filozofilor peripatetici. El își ține cursurile plimbîndu-se și gesti-culînd aidoma lui Socrate și urmărește cu degetul arătător ideile. Toboșaru se războiește cu ermeticii și în special cu Barbu, citînd copios criptograme din *Joc secund*.

Lauda i se cuvine în egală măsură și profesorului de literatură universală, al cărui student am fost și la cursurile căruia m-am familiarizat cu Homer și Dante, Shakespeare și Tolstoi, Șolohov și Maiakovski. Firul roșu al cursului rămîne, cu perseverență, același : lupta dintre realism și antirealism. Scriitorii analizați, în prelegere : Byron și Shelley.

Oricît ar părea de paradoxal, Eminescu ne învață, printre altele, și dicție. Să luăm un vers al poetului de la Ipotești :

Se bate miezul nopții în clopot de aramă.

Sonoritatea versului este, într-adevăr, scenică și orice actor își poate măsura timbrul, intensitatea și înălțimea vocii, recitindu-l. Un grup de studenți încearcă un evasicor recitat, pe înălțimi diferite și armonizate, repetind parcă la desperare, acest vers melodios. Profesoara Sandina Stan, artistă emerită, dirijează ca la un aparat nevăzut suita tonurilor, netezind asperitățile.

Lecția la care asistam era nu numai interesantă, dar și pitorească. Un neofit nu și-ar putea închipui că vocea și mai ales risul se pot desăvîrși. Procesul îmbinării anatomiei și psihologiei. Coloana de aer trebuie concentrată, acustic, în față prin faza numită „impostajie“. Odată cu această fază se pot cerceta defectele de dicție, inclusiv graseierea care ține de o limbă... prea scurtă. Limba trebuie să se ascute prin vorbire concentrată, deoarece fără o „limbă ascuțită“ nu se poate rosti artistic replica. În fine, după studierea dialectelor se ajunge la capitolul major și anume acela al virtuozităților : tempouri, ritmuri, virtuozități propriu-zise, game.

Am socotit necesar acest comentariu tehnic, întrucît am constatat că studenții nu știu încă să-și tălmăcească stările psihice prin voce. Așa cum, cu treizeci de ani în urmă, ne arăta Camil Petrescu în *Teze și antiteze*, actorul (aici — studentul) la minie tipă, la durere șoptește iar la idilă vorbește cantabil.

Studenta Violeta Pop, dotată de altfel, nu știe să rîdă. Constatarea e, la rîndul ei, ilară. Vai ! meseria de actor e foarte grea și îl obligă pe student să învețe, rînd pe rînd, să rîdă și să ofteze. „Studentul respectiv nu știe să ofteze fiindcă nu știe să respire“ — îmi explică tovarăsa Sandina Stan și, cu asta, am asistat la exerciții amuzante. Ați știut sau nu că risul ține de... stomac și că se realizează prin trimiterea ritmică a unor cantități de aer în cavitatea nazală ? De aici probabil și expresia : „a pufni în ris“.

La lecția de dicție am făcut cunoștință cu studentul argentinian Raul Serano. E un temperament, aidoma conștraților săi luminați de soarele Americii Latine. A învățat bine și repede limba română și a susținut o interesantă dizertație științifică de estetică marxist-leninistă, plecînd de la piesa *Chestiunea rusă*.

Tot de peste hotare a venit și Stenka Vilcevici — din Bulgaria. Trimisă pentru o altă facultate, ea a cedat pasiunii artistice și s-a înscris la Institutul „I. L. Caragiale“.

În aceste două cazuri lecția de dicție este mai anevoioasă și îi urăm profesoarei, în mod deosebit, succes.

Studentul are de învățat nu numai cum trebuie să rîdă sau să ofteze, ci și cum trebuie să danseze. Clasa profesorului Loghin (anul II), sub ochii atenți ai profesoarei Vera Proca, a întors timpul înapoi cu un secol și, apoi, cu două secole.

Sîntem în secolul XVIII și dansăm menuetul. Imaginar, saloanele aristocratice nu se deschid în față, cu irizatele oglinzi venețiene, în care jupele de moar trec legănate cu eleganță. Dansul e suplu și serpentinat, pe linii dulci aproape plutite. N-ai ce face ! Vrînd nevrînd, trebuie, pentru un moment, să te aristocratizezi...

În opoziție cu menuetul, mazurca are asistență folclorică și respiră mai multă sănătate morală. Expresiile de indicație coregrafică sînt pitorești : „Mergem cu trotineta ! Ajunge ! Acum, pasul șchiop“. Ritmul se accelerează și ajungem în marea vivacitate a jocului românesc, geamparalele.

Și la dans avem nevoie de cultură. Nu se dansează numai cu gleznele, ci și cu mintea. Elementele de dans clasic, de ritmică, de dans istoric și de dans de caracter cer o serioasă cunoaștere a istoriei artelor.

Profesoara Vera Proca, ea însăși reputată în materie de dans și susținătoare de recitaluri, este una dintre mîndriile Institutului. În grupa la care am asistat, studentul Constantin Drăgan, deși cam nedisciplinat, dovedea reale virtuți de dansator, iar studenta Paula Chiuaru, deși cu unele libertăți de interpretare, vădea aceleași calități deosebite.

Și acum, mi-ai de setea de a vedea practic talentul studenților, să intrăm în una din sălile cu scenă, cu toate că prezența unui străin ar putea stînjini repetiția.

Sîntem la clasa profesorului Finteșteanu, dirijată de asistentul Rădulescu. Se repeta un act din *Ziariștii* lui Al. Mirodan.

— Tovarășe student, de ce n-ai învățat textul ?

— Tovarășe asistent, eu nu pot învăța mecanic.

— Mecanic, electric, aerodinamic, cum vrei, dar să-mi vii cu textul învățat.

S-ar părea deci că am pășit cu stîngul. Aparențele însă înșeală, ca aproape totdeauna. L-am întîlnit aici pe Ștefan Tăpălagă (*Alo ?... Ați greșit numărul !*) în rolul lui Romeo, bun interpret, cu joc realist și firesc ; pe George Voicu în Cerchez, pe Constantin Rîșchitor în Tomovici etc. etc. — studenți care prevestesc actori valoroși, conștiincioși, serioși, așa cum cere publicul nostru spectator.

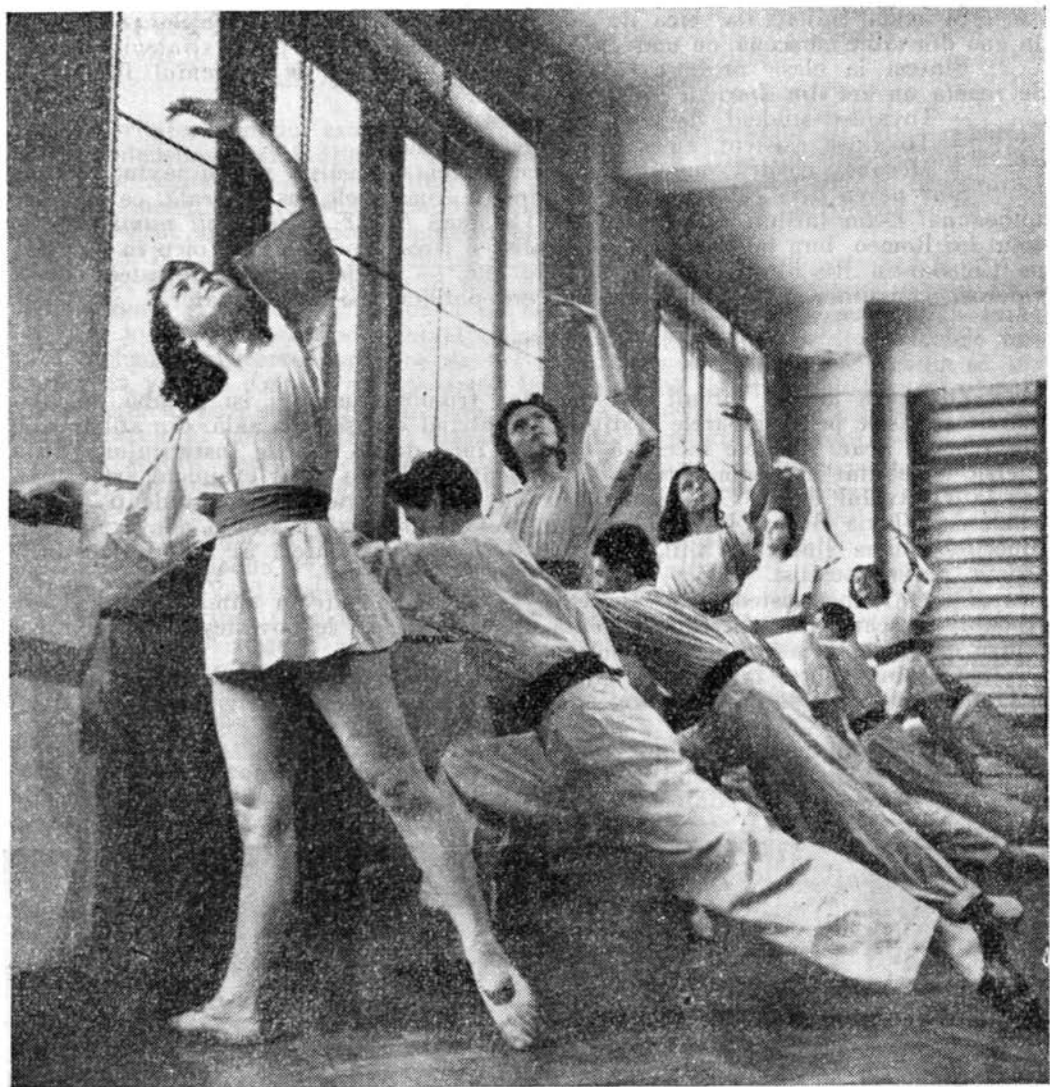
Zilnic, în același circuit obositor dar frumos, studenții își plimbă macula-toarele și visele pe coridoarele Institutului, intrînd din sală în sală, din stil în stil, din veac în veac. Roadele încep să se arate încă de pe băncile Institutului. Florin Piersic a debutat în cinematografie ca student, ba a fost chiar crainicul artei noastre la Festivalul de la Cannes. În arta cu ecran au debutat ca studenți și Ana Vlădescu, Flavia Burev, frații Tăpălagă (Ștefan Tăpălagă a fost o adevărată descoperire), Ioana Bulcă și alții, prezenți și viitori susținători ai frontului nostru artistic realist-socialist.

După munca ostentitoare, studenții se odihnesc într-un cămin model, unde probabil că seara, Raul Serrano le cîntă din ghitară sau le povestește despre lupta pentru dreptate socială din Argentina.

Din nou întorși la Institut, odată cu deplina revărsare a dimineții, ei sînt întîmpinați de profesori. An de an, ei trec printr-un cincinal artistic pînă ce dru-

Studenții își pregătesc lecțiile în biblioteca Institutului

Dansul și ritmica sînt mijloace de dezvoltare a tehnicii actricești

mul se desăvîrșește de la scena modestă a studioului din strada 30 Decembrie la scenele „Naționalului” și „Municipalului”, ale teatrelor din provincie, pe care am dori să le populeze cît mai multe talente din Institut.

Filmul se rulează invers. Din nou sînt în centrul acustic al coridorului, ascultînd dulcea babilonie de replici contopite. Apoi, scările coboară. Se arată o ușă capitonată. Dincolo de această ușă ne întîmpină o figură blajină, sadovenian de moldovenească, respirînd bunătate și mărinimie. Părul cărunț ca de zăpadă alpină, care, la unii maeștri, denotă austeritate și distanță, se intimizează. Dacă n-aș aminti numele fericitului posesor al acestor și al altor calități omenesti, ați recunoaște totuși că e vorba de binecunoscutul prieten al spectatorilor, Costache Antoniu. Caragiale l-ar îmbrățișa, cu recunoștință, și prin el, pe harnicii pătimași ai teatrului, dascăli și învățăcei.